СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 42. Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 20 лютого, 1935. VOL. XLIII. No. 42. Jersey City, N. J., Wednesday, February 20, 1935. THREE CENTS.

ГОЛОВНІ УРЯДНИКИ У. Н. СОЮЗА СКЛАДАЮТЬ ЗВІТИ ЗІ СВОЄЇ ДІЯЛЬНОСТИ

ЗВІТ ГОЛОВНОГО ПРЕДСІДНИКА.

У своїм звіті перед річним засіданням головного уряду У. Н. Союза, предложеним у понеділок рано, головний предсідник, гр. Микола Мурашко, порушив передовсім преріжні закупна й продажі бондів та інші заходи коло виєднання кращих умов сплати капіталу й процентів для У. Н. Союза. Він обговорює теж перебрання на власність У. Н. Союза ріжних реальностей, далі нагляд над ними, роблення конечних направок, поправу реальностей, словом, їх адміністрацію. Він підчеркує, що адміністрація цих домів спадає на головного предсідника як тягар, що забирає найбільше часу. З поступом часу цей тягар щораз більше зростає.

Головний предсідник предкладає головному урядови до вирішення 4 важні справи: справу знижки процентів від морґеджів і членських вкладок; справу інвестицій; справу перебрання на власність організації реальностей та справу виміни грамот членів, що осталися в старім роді обезпечення.

Як головного предсідника, його кликали на відвідини до відділів У. Н. Союза з нагоди святкування 40-літнього ювилею У. Н. Союза та для полагодження ріжних справ і непорозумінь у відділах. Полагоджування ріжних справ членів і відділів та самої центральної канцелярії вимагало від предсідника широкої кореспонденції.

ЗВІТ ЗАСТУПНИКА Й ЗАСТУПНИЦІ ГОЛОВНОГО ПРЕДСІДНИКА.

Гр. Володимир Малевич у своїм звіті підчеркує передовсім свою участь в організуванню нових членів, свою участь у ювилейних обходах та засіданнях головного виконного комітету. Ювилейна кампанія в Питсбурщині, де він працював, придбала Союзови 152 нових членів. Заступник головного предсідника підчеркує заслуги місцевих урядників, членів і місцевих священиків.

Заступниця головного предсідника, гр. Розоміло, представляє свою діяльність коло орґанізування нових членів, репрезентації організації та полагоджування непорозумінь у відділах.

ЗВІТ ГОЛОВНОГО РЕКОРДОВОГО СЕКРЕТАРЯ У. Н. СОЮЗА.

У своїм звіті гр. Д. Галичин підчеркує передовсім заходи рекордового відділу канцелярії коло виконання ухвали, що цілий рік 1934 має бути роком ювилейним. У виконанню цієї ухвали рекордовий секретар виготовляв відповідні відозви, повідомлення, звіти, тощо. В тій цили видано спеціяльну брошуру „В сорокліття У. Н. Союза", ювилейні відзнаки та обіжники про ці справи. Ювилей вимагав далі відозв, закликів і дописів у ґазеті, широкого листування з членами й відділами та частих поїздок на ювилейні свята.

Реасумуючи висліди ювилейної кампанії, головний рекордовий секретар розглядає її поперше з боку звеличання досягнень У. Н. Союза, подруге, з боку виконання завдання добуття 5,000 нових членів. Щодо першої частини кампанії, то вона вповні вдалася. Друга частина стрінулася з поважними труднощами, та всетаки У. Н. Союз зробив і тут усе, що при цих умовинах можна було зробити. Не дивлячися на тяжкі часи для таких організацій, Союз добув собі 2,035 нових членів.

Далі головний рекордовий секретар обговорює рух членів у 1934 році. З кінцем 1934 року було всіх повнолітних членів 20,974. Справоздавець обговорює докладно ріжні фази членів, не закриваючи ні додатніх, ні відемних сторін руху. У такий спосіб обговорює рух членів Молодечого Департаменту. Зкінцем 1934 року мав У. Н. Союз у цім департаменті 9,273 дітей, а саме обезпечених у клясі I. — 7,659, в клясі II. — 1,614.

Далі головний рекордовий секретар обговорив рух відділів, свою працю коло складання звітів, далі листування з відділами. Накінець обговорив справи дивіденд і орґанізування нових членів набудуче.

ЗВІТ ГОЛОВНОГО ФІНАНСОВОГО СЕКРЕТАРЯ-КАСІЄРА.

Гр. Роман Слободян показує в своїм звіті докладно вплати членів У. Н. Союза до ріжних фондів та обговорює трудноці, на які канцелярію наражує ця кріза. Далі обговорює спосіб інвестицій капіталів У. Н. Союза, задержуючися притому на справі відсотків від позичок членам.

З зіставлення приходів і розходів показується, що всі власні фонди У. Н. Союза зросли за останній рік на $254,101.13, а Молодечий Департамент на додаткових $21,079.24. За 1933 рік виплатив У. Н. Союз по померлих 186 членах суму $157,000, за 1934-тий рік $182,500, з фонду народнього зроблено виплати на $1,915, з фонду запомогового уділено 495 запомог на суму $20,153.

Гловний фінансовий секретар-касієр підчеркує, що за останній рік здержалося заморожування банків та що деякі з банків, заморожених давніще, почали вже виплачувати частинно заморожені фонди.

Потім слідували звіти: завідателя „Свободи", головної контролі, головного редактора органу та головних радних У. Н. Союза. Звіти скінчено першого дня нарад, а другого дня приступлено до дискусії над поодинокими звітами.

ЗНАМЕННИЙ РАПОРТ ПРО ГОЛОД НА УКРАЇНІ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ҐАЗЕТІ.

НЮ ЙОРК.—Щоденна ґазета „Ню Йорк Джорнал" почала в понеділок подавати низку статей про голод на советській Україні.

Автором статей є відомий журналіст Томас Вокер. Подорожував він по Україні минулої весни та оповідає в своїх статтях власні спостереження. Ілюструє він їх фотографічними знимками, які він самий відобрав фотографічним апаратом, котрий йому вдалося перепачкувати з нараженням свободи, або й життя, до Росії. Фотографії змальовують як не можна краще, страшний голод на Україні.

Вокер подає число жертв нового голоду в большевицькім раю на 6 міліонів душ.

СЛОВАКІВ НЕ ДОПУСКАЮТЬ НА СТАРШИН.

Обговорюючи новий розпоряк чехословацької влади в справі військової служби, часопис „Словак" стверджує, що хоча Словаччина дає 19 прц. рекрутів, у старшинському корпусі, який числить 10,000 осіб, є ледви несповна 200 Словаків, і то переважно на підрядних становищах. Цей стан, на думку часопису, викликує велике невдоволення серед Словаків і побільшує дисонанси між обома народами.

ПОЖЕЖА ШПИТАЛЮ.

У Морей, Кентокі, пожежа знищила місцевий шпиталь імени Вилієма Морея. Тільки геройським зусиллям лікарів і послугачок удалося виратувати з пожежі 42 пацієнтів.

БАТЬКО 7 ДІТЕЙ УБИВ ЖІНКУ.

Армандо Фернандез, 36-літній Португалець у Мінеолі, Лонґ Айленд, зарубав сікачем в смерть свою жінку, а потім кинувся з даху дому на вулицю та, розбивши собі череп до бруку вулиці, згинув на місці. Лишили вони 7 дітей у віці від 5 місяців до 10 літ.

Жінка позивала чоловіка недавно тому за бурливу поведінку та сварливість. Поліція не знайшла тепер доказів боротьби.

ЖІНОЧИЙ ДВОБІЙ НА НОЖІ.

З Монтевідео в Уруґваю повідомляють, що в Санта Кляра прийшло до небувалого там двобою на ножі між двома жінками. Причиною двобою були якісь давні непорозуміння. Обі противниці зустрілися в умовленому місці, де звели крівавий двобій, що тревав поверх дві години. Одна з них дістала страшну рану в живіт. Її перевезено до шпиталю в Мондевідео, де вона бореться зі смертю.

ГОЛОС ФРАНЦА ЙОСИФА.

Музей при мадярському парляменті одержав від бувшого ґубернатора у Фіюме ґрамофоновий кружок, на якому в 1915 р. схоплено голос цісаря Франца Йосифа. Цей кружок представляє велику вартість, бо інших кружків з голосом Франца Йосифа нема. Старий цісар мав відразу до всяких технічних новин, не зносив телефону, самоходу, машин до писання, ґрамофонів і відмовлявся підписувати якийнебудь документ, якщо він не був писаний рукою.

КРІВАВА БОРОТЬБА ЗА ЮНІЇ.

Між юнійними й неюнійними робітниками в Ель Сентро, Каліфорнія, занятими при консервуванню салати в підприємстві Вилієма Дала, прийшло до завзятої бійки. Згинули на місці юнійні робітники Пол Найт і Кенет Геймейкер. Належали вони до громадки 400 страйкарів, що напали на фабрику консерв.

Юнійні робітники почали страйк минулого тижня. Домагаються вони мінімальної заплати в сумі 55 центів на годину для тих, що чистять ярину, а 75 центів для тих, що її пакують.

МАТИ ОТРУЇЛА СВОЮ ДИТИНУ.

Перед трибуналом присяглих суддів у Львові відбулася розправа проти Реґіни Ґрайф, жінки львівського торговця радієвими приладами, що отруїла свою 7-літню донечку. Справа представляється дуже траґічно. Дитина була фізично й умово недорозвинена. Щойно в 5-му році життя почала ходити, говорити взагалі не вміла, а на чужі діти кидалася як божевільна і кусала їх. Нещасна мати ходила з дитиною по лікарях, їздила аж до Відня, але ніхто не міг нічого порадити, бо дівчинка була вродженою ідіоткою. Тоді мати, втративши надію на вилікування дитини, рішила зробити кінець своїм мукам. Роздобула насонні порошки „люміналь" і подала у більшій скількости з шоколядою дитині. Наслідок був такий, що дитина заснула на віки. На розправі переслухано кількох лікарів специялістів, що лікували дитину, і всі вони ствердили безвихідне положення, в якому знайшлася була нещасна мати. Тільки з любови до дитини могла вона рішитися на цю траґічну розвязку. Трибунал оголосив присуд, яким засудив Ґрайфову на 8 місяців вязниці з припиненням кари на два роки та зачисленням одномісячного арешту.

СТАРИННИЙ ТУНЕЛЬ НА НАШІЙ ЗЕМЛІ.

На границі Закарпатської України та Румунії в місцевости, що тепер зветься Сату Маре, археольоґічна комісія натрапила на підземний тунель, котрого один кінець є в нинішній Румунії, а другий на території Чехословаччини. Будова тунелю вказує, що його збудовано в 17-тім столітті. Прослідженням того таємничого тунелю занялася мішана чесько-румунська комісія.

КОМУНІСТИЧНА РЕВОЛЬТ В ІТАЩУБІ.

З Ріо де Жанейро повідомляють, що кількасот озброєних комуністів заняли місто Іташуба, допускаючись ріжних ексцесів. Покликані на поміч відділи поліції звели з комуністами крівавий бій, убиваючи пятьох і ранячи кільканацятьох. Панування комуністів в Іташубі тревало ледви кількадесять мінут.

ЗАМІСЦЬ ВОДИ ЦІЯНКАЛІ.

Студентка хемії у Відні, 23-літня Теа Лефлер, донька інжиніра, принесла з хемічного інституту до дому більшу скількість хемікалій, щоб у своїй приватній ляораторії, в віллі своїх родичів, переводити ріжні хемічні досліди. Перед кількома днями рано вона впала до спальні своєї матери з криком: „мамо, я випила ціянкалі!" Опісля побігла до лазнички, щоби напитися води, але тут впала на землю і незабаром умерла. Налякані родичі повідомили негайно ратункову поготівлю і лікаря з сусідства, одначе всі спроби її ратувати були даремні. Стверджено, що молода студентка не мала причини до самогубства і ціянкалі напилася чирез помилку зі склянки, думаючи, що це вода.

ВТІКАЮТЬ ІЗ САРЩИНИ.

Жиди, соціялісти й комуністи масово втікають з Сарщини зі страху перед ґітлерівцями. Дотепер до Франції прибули 200 збігців. На домагання Франції Ліґа Націй перебрала на себе матеріяльну й моральну опіку над збігцями як над своїми підданими. Німецький уряд заявив, що він не буде нікого з утікачів карати, але чомусь ніхто з них не вертається.

ЛИШ АРМІЯ БУДЕ УЗБРОЄНА В НІМЕЧЧИНІ.

В Німеччині появиться вкоротці закон, на підставі якого лиш армія буде мати право носити зброю. Боєвики Ґітлера будуть далі на службі, як резерва, але без зброї.

ТАЙНА ГОРАЛЬНЯ.

Внаслідок кризи й недоступних цін на монополеві вироби Іван Виноградський та Володимир Ющук із села Коршева на Здолбунівщині зорґанізували собі власну горальню. При ревізії забрано два комплетні горяльничі апарати й чимало самогону першої якости.

КНЯЗЬ ВАЛІЇ НАПИСАВ ВІЙСЬКОВИЙ МАРШ.

Шотляндська ґвардія навчилася грати новий військовий марш, який усім подобався. Аж тепер вийшло на яву, що автором того маршу є князь Валії.

ЧОЛОВІК З ТОГО СВІТА.

Лондонські ґазети хваляться, що їх представники розмовляли з чоловіком з того світа. Сталося воно так: В часі операції серце одного чоловіка перестало битися й він не дихав 5 мінут. Лікарі думали, що він помер. По пятьох мінутах чоловік ожив і оповідає, що „він уже не боїться смерти, бо там, де він був 5 мінут, нема чого боятися". Лікарі кажуть, що як серце перестане битись на 7—8 мінут, аж тоді душа опускає тіло.

МОСКВА ЗАЛЯКАНА МОЖЛИВІСТЮ ВТРАТИ УКРАЇНИ

МОСКВА (Росія).—Московська „Правда" розписується дуже широко про українську справу. І звязує її з політичними комбінаціями Німеччини, Польщі і Японії. Та числиться з тим, що за який рік, а найдалі за два прийде між тими державами і Советами до війни. Війну покищо відложено тільки тому, що Японія захопила завеликі обшари нових земель і ще не годна їх упорядкувати, розбудувати залізничі шляхи та закріпити там владу. Це потреває яких два роки, а потім вона вже буде готова до війни з Советами.

Що хоче осягнути Німеччина?

„Правда" твердить, що Гітлер не зрезиґнував з німецького імперіялізму. Він змагає далі до цього, щоб дістати назад Данціґський коридор та Шлеськ і Мемель, а далі ще злучити з Німеччиною австрійських Німців, та тих, що живуть під Чехословаччиною. Для тих своїх плянів він уже приєднав Польщу. А тепер намагається приєднати ще й Англію, з якою зачав саме переговорювати. Німеччина склонна заключити з Англією договір, яким зобовязується боронити її перед летунськими налетами, чого вона найбільше боїться. За те зобовязання Англія має дати Німеччині вільну руку щодо відобрання тих територій, які вище згадано.

Роля Польщі.

За ті втрати, які евентуально мусіла би мати Польща, Німеччина ґарантує Польщі, що портові міста Ґдиня і Мемель будуть до певної міри вільними містами і зможуть вести торговлю з Польщею без ніяких обмежень. Буде теж вільним комунікаційне получення Польщі з тими портовими містами над Балтиком. Далі Німеччина ґарантує Польщі поміч щодо цього, щоб Литва була прилучена до Польщі. Та найважніша поміч Німеччини для Польщі полягатиме в тім, що за втрату Шлеська в користь Німеччини та остання доложить усіх сил, щоби Польща могла підбити Україну.

Що скаже Франція?

У всіх тих комбінаціях, пише „Правда", треба Гітлерови відтягнути Англію від Франції й у той спосіб Францію ослабити. А тоді Франція не відважиться протиставитись плянам Німеччини і Польщі.

Що буде осягнене?

Тим чином, пише далі „Правда", вороги Советів осягнуть замирення Европи, бо зліквідують ті справи, щодо яких існувало найбільше напруження. Німеччина осягне своє, а Польща відібє собі всі втрати загабранням України при допомозі Німеччини і Японії, яка знову розрахується з Советами на Далекім Сході.

Совети ніби не залякані.

Американський кореспондент Волтер Дюранті, передаючи ті вісти, додає від себе, що Совети рахуються серіозно з цією політичною комбінацією і відірванням України, але заразом твердить, що вони сильно далі зброяться і мілітарно дуже сильні.

ВІДРУБАЛИ ГОЛОВИ ДВОМ ШПИГУНКАМ-АРИСТОКРАТКАМ.

БЕРЛИН. — Гітлер не помилував двох німецьких красунь, баронової фон Фалькенгайн і Ренати фон Нацнер, засуджених Народнім Трибуналом за шпигунство в некористь Німеччини на кару смерти через зрубання голов. Точно не знати, яких саме злочинів обидві шпигунки допустилися. Є певні дані вносити, що вони видали Польщі тайни будови найновіщих німецьких військових літаків.

Обидві шпигунки були любовницями польського барона Сосновського, якого засуджено на досмертну вязницю. Молода дівчина фон Єна дістала таку саму кару. Вона була секретаркою в міністерстві оборони і впала теж жертвою Сосновського. Той останній жив на велику скалю, давав забави, справляв орґії й при тій нагоді витягав ріжні тайни.

Всі німецькі ґазети подали, що кара слушна, бо покарано зрадниці німецького народу.

ВВАЖАЮТЬ ВІДРУБАННЯ ГОЛОВ СЕРЕДНЬОВІЧНИМ ВАРВАРСТВОМ.

ЛОНДОН. — Англійська преса розписується дуже широко про відрубання голов двом німецьким аристократкам, що походили з давніх і заслужених шляхотських родів. Описує, як тим жінкам кат оголив шиї, як кат був убраний на давній лад у святочний одяг, фрак і білі рукавиці, та твердить, що така кара є нічим іншим, а тільки поворотом до варварських середньовічних часів. Пишуть далі, що в Англії теж так колись карали, але в теперішніх цивілізованих часах годі собі уявити, щоб того роду екзекуція була можлива.

ІДЕ ДО ЗГОДИ МІЖ ІТАЛІЄЮ Й АБІСИНІЄЮ.

АДДІС АБАБА (Абісинія). — Прийшло до порозуміння між Італією й Абісинією щодо створення невтральної полоси в краю Сомалі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ОБЄДНАННЯ СИЛ НА МІСЦЯХ

В деяких українських громадах в Америці піднеслися знову голоси в справі зцентралізування народньої праці по місцях. Діється це в тім самім часі, коли і в старім краю ведеться дискусія на тему „за один здоровий провід села". Бачимо, що як тут так і в віднім краю є у свідомих громадян одно й тесаме бажання. Бо як тут так і там є слідні одні й тісамі недомагання. Зі старокраєвого села пишуть до часопису „Наш Прапор": „Наше культурно-освітне життя по наших селах кульгає на всіх ділянках життя. До цього недомагання доводить те, що проводи кожної установи працюють на свою руку, без попереднього порозуміння виділів інших установ, а є випадки, що працюють дійсно лиш кілька свідомих одиниць". Подібні дописи надсилають і нам з наших громад в Америці.

Є всілякі способи зарадити цьому. В старім краю поступають наприклад між іншим і так, що приймають ось таку пропозицію:

„Пропоную, щоб місцевий виділ читальні „Просвіти" (як найстаршої матери) запросив усіх виділових і всі управи культурних та економічних місцевих товариств на спільне засідання, яке треба запротоколувати в протоколі. На тім спільним засіданні треба виробити і дати здорові напрямки праці для всіх товариств, а всі виділи обовязані тих постанов придержуватись і їх виконувати. На таких спільних засіданнях повинні бути обговорені і рішені всі пекучі справи місцевости, а зокрема добро товариств, збірки, будова читальняних домівок, народніх домів, розбудова дитячих садків, виховання молоді і всього що лише підлягає під статутову працю якогонебудь культурного товариства. Такі чергові засідання може читальняний виділ скликувати в міру потреби, на них провірювати, чи проводи виконали попередні недомагання і дальше надавати здорові і добрі напрямки праці".

Річ ясна, що такі „пропозиції" в краю мусять бути ставлені дуже обережно, коли про них пишеться в пресі чи в протоколі, бо польська поліція має на те все чуйне вухо і має всюди своїх шпигів. Тому там обмежується те все на папері головно, до культурної праці під гаслом „усі товариства одним спільним фронтом до освітніх змагань". У нас в Америці польського жандарма нема. Тут можна поширити ту обєднуючу працю на багато інших ділянок — до політичних включно. Та головне те, щоб тут здорову ідею обєднання наших сил по громадах рушити з місця. На те є ріжні способи, але кождий з них вимагає доброї волі й охоти.

ПРО АНТОНА КРУШЕЛЬНИЦЬКОГО

(Надіслана стаття з Галичини).

З приводу вбивства Кірова розстріляно 117 осіб. Це те число, яке офіціяльно проголошено.

Нас обходить передівсім те, що при тій нагоді помордували большевики і в нічому неповинних Українців, як ось молодих поетів Косинку, Фальківського, Влизька, та двох молодих синів відомого галицького письменника, Антона Крушельницького, Івана і Тараса.

Була поголоска, що і самого Антона розстріляли, але його задержано ще „для доповнення слідства", так, немовби у тій різанині було взагалі якенебудь слідство, а не самоволя, яка постановила перерізати на Україні тих, що були свідомими Українцями і могли навіть своєю цілком леґальною роботою бути небезпечними для чисто московської „обєдинітельной" політики большевиків. Іван Крушельницький дістав був навіть, іще живучи в Галичині, літературну нагороду з Харкова за якусь „драму", видрукувану у Львові його батьком Антоном у видаваних ним большевицьких „Нових Шляхах".

Нам треба би застановитись над головною особою в цій траґедії, над її властивим спричинником, то є над самим Антоном Крушельницьким. Заки отся стаття дійде до Америки, а звідтам, видрукувана, вернеться назад до Европи, мине щонайменше один місяць. За той час доля Антона Крушельницького буде вже рішена і наша стаття певно вже йому не пошкодить.

Сама особа Антона Крушельницького є дуже інтересна. Він відограв визначну ролю серед Українців у Галичині, а в р. 1919 також і на Великій Україні. Тому годі замовчати про нього.

Антін Крушельницький має тепер понад 60 літ життя. Він є сином колишнього судового канцеліста в Коломиї. Деяка неохота супроти свого батька відбилася також в однім творі Антона, і це дало причину до одного жарту про нього в іще передвоєннім гумористичнім журналі „Зеркало". Він там говорить про свого батька: „Він мені не батько! Я мушу змінити батька!"

Але вже майже сталою гумористичною фіґурою став Антін по війні, коли загнався між большевиків і розпочав сильну пресову аґітацію в їх користь. Тоді наші галицькі карикатуристи малювали його вже з усіх боків і у всіляких позах. І без підпису знав кождий читач, що це Антін Крушельницький.

А є це (а може, на жаль, „була") людина незвичайної енерґії і роботячости. Притім умів він роздобути гроші десь хочби зпід землі, викресати з каміння. А притім вів він усе надзвичайно порядне життя, а зароблені гроші видавав на виховання своїх дітей. Його жінка, Марія Слободівна з дому, була театральною артисткою, спосібною, гарною і дуже коректного поведення. Він, студент фільософії, був залюблений у ній просто до безтями. Вже як студент перекладав, писав, видавав, а що найдивніше, вже тоді, перед **35** роками, умів усе заробити на своїх видавництвах. Його товаришем у львівськім університеті був другий Крушельницький, Михайло (не свояк), званий між студентами **„уніятом"**. Тоді була дуже популярною театральна песа визначної польської письменниці Ґабрієлі Запольської **„Йойна Фірулкес"**. Вже не знаю, чи Антін переклав ту пєсу на українське, чи з якої іншої причини — досить, що „уніят" прозвав Антона **„Фірулком"** і та назва прилипла до нього на довгі літа.

Як сказано, Антін умів видушити гроші хочби з каміння, але все своєю роботою, і тоді не перебирав, у якій і на користь якої партії він працює. Досить, що він перейшов по черзі всі можливі галицько-українські партії — з винятком москвофільської. Він був і клерикалом-барвінчуком, і національним демократом, і радикалом 1919 р. і соціяльним демократом по війні у Відні, а на кінці, занюхавши большевицькі рублі, і комуністом. Інтересна річ, що і вернувшись кілька літ по війні до Коломиї на становище ґімназійного вчителя і заставши тут о. В. Федева, що (посварившися зі своїм епископом Хомишином за одну парохію) ширив там протестантизм, Антін зараз зорієнтувався, що тут можна би заробити гарні доляри від американських протестантів, і ні сіло ні пало зараз перейшов з цілою родиною на протестантську віру. Передтим, у 1919 р., він разом з галицькою армією опинився був у Камянці Подільськім і тут зістав при великоукраїнській Директорії міністром просвіти. Одначе, видячи большевицьку небезпеку, він чкурнув до Відня, а звідси по яких двох роках поїхав на становище ґімназійного вчителя в закарпатській Україні. Тут він, знаменитий педаґоґ, був би певно вибився на першорядне місце, але ось що трапилося. Власне тоді заворушились Мадяри і грозила нибезпека війни між ними і чехословацькою републикою. Через цілу Словаччину і закарпатську Україну тягнеться з заходу на схід залізнича лінія. Якщо Мадяри перервали би її десь посередині, то ціла закарпатська Україна попала би в їх руки. А Мадяри — специялісти від вішання, нема що казати!

Досить, що Крушельницький „зорієнтувався" і повернувся до Відня, а звідси вже до Галичини.

Спершу був він у Коломиї, а по невдалій імпрезі з протестантизмом і долярами переніся до Львова, де скоро подружився з большевицьким консулем Лапчинським (вже розстріляним) та почав видавати „Нові Шляхи", а по їх забороні — „Культуру". Та і цей місячник не мав уже виглядів і Крушельницький переходить по якімсь часі з родиною на Совєтчину, де нападом на інших советських письменників старається позискати ласку большевицьких провідників.

Про його незвичайний сприт свідчить обставина, що він, видаючи комуністичні „Нові Шляхи", рівночасно редаґував польському державному видавництву шкільні українські читанки, на чім гарно заробляв. Своєю дорогою, читанки були дуже добрі. Взагалі написав він і видав неодно гарне й пожиточне. А потім служив він у ріжних партіях, то і це треба признати, що тій, котрій у данім часі служив, служив вірно. Вправді у „Нових Шляхах" написав він славословіє д-рови Костеви Левицькому та помістив там його портрет, містив там його портрет, дума-думаючи, що його перетягне до себе, але Кость не дав себе взяти.

Траґедія А. Крушельницького — це траґедія спосібної і роботячої людини, котра однак, коли прийшло про зарібок, не дуже перебирала. Та щоби він або його сини (з котрих Тарас уже був тяжко тортурований у польській тюрмі) їхали на Совєтчину, щоб там робити контрреволюцію, це цілком виключене.

Большевики нищать цю родину за те, що це, хоч і комуністи, свідомі Українці, а таких на Великій Україні вони не потребують.

Іван Наконечний.

„КІРОВ І ПЄРАЦЬКИЙ"

У 2 (69) числі польського журналу „Бунт Млодих" з 25. січня знаходимо на вступі статтю Олександра Бохенського під повищим наголовком. Вона настільки цікава, що варта в цілості передрукувати її, при чому зазначуємо згори, що передруковуємо текст уже зі сконфіскованого числа часопису, отже місця, які пройшли цензуру:

„1. Достоєвський ненавидів Поляків. У своїх повістях дає нам (Полякам) завсіди ролі осоружні, хоча дрібні. Їх образ ще чорніший тому, що при своїх хибах і злочинах вони ще з правила лукаві, високо носять свою здогадну праведність, вони чемненькі і масненькі, покриті щільно покостом европейської цивілізації, якою погорджують родовиті Росіяни, герої повісти. Навіть у своїх хибах вони менші і слабші, що підкреслює погорду, з якою трактує їх автор.

„Моральні атаки Достоєвського так далеко відбігають від шляхотних інтенцій його творчости (з поглядом автора про ті „шляхотні інтенції" не можна без застережень погодитись. — Прим. Ред.), що можна витовкмачити собі їх хіба тільки якимсь особистим упокоренням, якого він дізнав від Поляка того вигляду, (а в кожному народі може такий знайтися), якого потім зґенералізував на цілий нарід.

„2. П. Вл. Гамонь у 11 ч. „Проблєм" насунув мені на думку анальоґію Пєрацький-Кіров, а радше анальоґію реакції двох правлячих світів, російського і польського, після скритовбивства члена уряду. Принаґідний автор стверджує, що Берестє і Береза залишаться вправді темною картою в історії режіму, але що в кожному разі порівнання виходить у користь Річипосполитої. Тут тільки Береза; там 66 засудів смерти на „білоґвардійців, які очевидно не мають нічого спільного з убивством". „Спосіб зареаґування большевиків — пише автор — знаменний для трусів". Можна припускати, що та замітка була писана перед другою екзекуцією (14 розстріляних) ґрупи Зіновєва. В той спосіб убивство Кірова помогло большевикам порахуватися з двома ґрупами противників. Залишається тільки невідомим, чи котра з тих ґруп брала якунебудь участь у вбивстві?

„Польща не розстріляла нікого після вбивства пок. Пєрацького, а проте пошуканки за винуватцями легко можна поділити у нас на дві окремі фази. У першій наша опінія обвинувачувала ендеків, у другій — Українців.

„Історик нашої епохи знайде скрізь докладні описи вбивства та надзвичайної втечі вбивника. Але можна сумніватися, чи історичні джерела зможуть вірно віддати настрій, який запанував у Варшаві вечором після вбивства. Ґрупи студентів із Леґіону Млодих ходили по вулицях та входили до всіх льокалів, окликами домагаючись кари на ендеків за вбивство Пєрацького. Урядова преса також орієнтувалася в тому напрямку. Потім основано табор у Березі, куди заслано кільканацять ендеків, але, як подають офіціяльні джерела, швидко знайшлось там багато більше Українців.

„Тут кінчиться анальоґія Кіров-Пєрацький, яка всупереч іншому поглядови замітки в „Проблємах", чести нам не приносить. Громадянство і уряд мусять боронитися перед скритовбивствами своїх міністрів, але громадянство не повинно при нагоді вбивства полагоджувати ріжні порахунки, бо легко може трапитися, що мрякою покриється яскравий факт, для кого вбивство було втратою та для кого зиском.

3. Анальоґія Кіров-Пєрацький скінчена, але накидується інша, багато краща анальоґія: Пєрацький-Олександер, сербський король. Це цілком інша тема, але треба її заторкнути. Олександер і Пєрацький стояли оба при шпилі єрархії влади. Олександер і Пєрацький мали обидва під своєю владою міліони невдоволеного меншиневого населення, Олександер і Пєрацький були відповідальні за політику супроти тої меншини, Олександер і Пєрацький впали від кулі атентатчика меншин.

„Каден-Бандровський у чудовій, як звичайно, статті-некрольоґу, що його присвятив у „Ґазеті Польскій" Пєрацькому, чудується і розпачає передовсім над зайвістю, недоцільністю, браком всякої льоґіки у тому вбивстві. Так мусіли розпачати і чудуватися Французи над домовиною старого президента Думера, якого вбив божевільний Ґурґулов. Але коли Олександер І., вояк великої війни, впав від кулі у Марселю, — писали, що він оминув уже чимало замахів, що навіть у Софії вийшов ціло, а вбито його у Марселю тому, що поліція не передбачила того, що треба було передбачити. Закидувано нерозум не вбивникови, а оборонцям".

Дальше, аж до само кінци статті, здоровий кусень статті сконфісковано. Порушена п. Ол. Бохенським анальоґія появляється у польській публіцистиці оце вперше, без засліплення, спокійно і чесно. Недавно у „Мислі Народовій" була стаття про жахливі відносини, які панують для Хорватів і Словінців в Юґославії, та про те, що величезна частина відповідальности за такий стан паде безперечно на покійного короля Олександра, який міг мати і мав найбільший вплив на сербських старшин, що верховодять у тій державі. „Бюлетин Польсько-Український" підхопив ту статтю та викпив ендеків, які вміють добачувати такі промахи меншиневої політики на широкому світі, але цілком глухі і сліпі, коли мова про відносини на меншиневих теренах у Польщі. Що більше, автор із „Мислі Народової" доказував абсурд уніфікаційної та централістичної системи в Юґославії з уваги на численність тамошніх „меншин" і їх окремішню національно-культурну структуру... — („Діло").

А. Б.

СОБАКИ ГАЄВОГО

(Оповідання).

(2)

— Ти не чув? Правда, я не радо розказую про се, бо прикро й думати про таке... Чорт би його взяв, того синьоносого полковника! Тьфу!

Клапанич сплюнув, псикнувши слину проміж зуби аж поза вогонь. Потягнув з люльки, випустив облак диму і тягнув далі.

— То був пес на заяці, якого не мав і не має жаден мисливий між панами. Та коби лиш на заяці. Треба було виділи, як він до лиса брався! Як попав на лиса досвіта, то ішов за ним аж до смерку. Очевидно, коли той лис не втік до своєї ями. А втік, то Босий за ним. Деколи вернувся до хати з головою неначе посіченою і його власна шкіра звисала на ньому клаптями. Та рудого Микиту таки все дістав. Загриз і з ями витягнув. Не мав сили притащити його до хати, тож під хатою скавулів і раз коло разу підбігав до ліса. Я вже знав, що Босий хоче завести мене до якоїсь своєї жертви. Останньої зими загриз одинацять лисів. То було щось!

— Що ти з тими лисами робив?

— Продавав, бо гаєвим вільно було полювати на лиси. Одні пани платили за кождого принесеного ім лиса, інші пани не платили, а лишали їх гаєвому, котрий вполював. У нас впольований лис лишився власністю того, що вполював його.

— Багато твій Босий таким способом заробив тобі?

— Тої останньої зими шістьдесять і шість корон. То не согірший зарібок... Ще й без труду і без коштів стрілу.

Тома знов сплюнув далеко поза вогонь. Сніп іскор сипнув у гору, бо Савчук докинув суча. Мовчанку перебив Савчук, кажучи:

— Я все ще не знаю, який чорт взяв того Босого і яким способом його взяв!

— Ага! То було так. Мій пан, той ляйтнант, не господарив сам, бо служив у війську. Його компанія стояла у Відні. Якосьто він дістав цілий місяць урльопу і приїхав, щоби добре виспатися і відпочати під своїм власним дахом. Коли приїхав, то зразу було з ним так, як бувало без нього. Він до господарства не втиркася, бо на господарстві не розумівся. І не полював, хоч вмів стріляти, бо, рахувати, жовнір був. На мою біду, його полковник знав, що ляйтнант має ліс, що має поля, сіножати. Знаючи се, запросився на полювання. З тої нагоди ляйтнант загадав скористати, щоби, як то кажуть, поставитися. Влаштував, неначе в честь свого оберштa, велике полювання.

— То може те полювання, на якім був також мій тодішній пан? — спитав Савчук.

— Іншого великого полювання у нашого ляйтнанта не було. На сім, про котре я кажу, був і твій пан. Дуже добре тямлю. Були всі пани з цілої околиці. Лісничому ляйтнант сказав, що як не хоче втратити службу, то нехай пильнує, щоби полювання пішло добре і щоби всі гості відїхали вдоволені.

(Далі буде).

„Як то може бути, щоби всі гості відїхали вдоволені, коли тих гостей буде мабуть більше, як заяців в нашім ревірі!" — нарікав стрівожений лісничий.

— Наш лісничий вже був старий і від кільканацятьох літ полювання не було йому в голові. Він правду казав, що заяців у нас не так то дуже багато, як гадав пан ляйтнант. Іншої звірини було ще менше, бо ліси в сих сторонах вже були сильно перетереблені. Не знаючи, як собі порадити, лісничий покликав мене до себе і каже:

— Томо, ратуй мене! Кривди тобі не буде, бо таке полювання, то в сам раз для тебе. Неначе, щоби тобі догодити, нашому ляйтнантови стрілило до голови таке. Всі поля знаєш мабуть ліпше як свою власну комору. На цілу милю нема одної заячої діри, про котру ти не знав би. Возьми на себе розставлення стрільців. Ціле полювання здаю на тебе".

„Хіба возьму до помочи Леськового Прокопа", сказав я.

— Лісничий згодився і я пішов до того Прокопа. Прокіп був найхитрішим і найобережнішим клусівником. Де яка звірка сидить, знав не гірше як я... Коли я йому сказав, з з чим приходжу до нього, його се так втішило, що зараз побіг з фляшкою до Жида позичити пів кварти оковитки. Попиваючи ту оковитку, ми обміркували, як би то завтра повести се полювання. Для обох було важне, щоби гості ляйтнанта відїхали вдоволені, та не так дуже, щоби тих заяців лишилося замало для мене і для Прокопа. З готовим пляном в наших головах, ми пішли спати, бо нам обом треба було вже досвіта бути в полі.

— Початок полювання був назначений на вчасний ранок. В годині шестій всі пани вже повинні були бути на полях. Та то були мисливі, випещені під теплими перинами і привиклі до того, що за них до роботи вставала рано їх челядь. Так і тепер було. Мисливі, хоч вже не спали, ще вилежувалися під перинами. Потому довго зодягалися, довго снідали, довго вибиралися з хати на ту війну з заяцями. Я, з моїм Босим на мотузку ждав на них терпеливо перед двірськими воротами.

Нарешті пани вийшли і пустилися за мною, дорогою в поле. Кождий панок ішов з якоюсь расовою великою мисливською собакою. Дехто мав хорта, дехто лягавця, дехто іншу расу. Кождий панок цікаво призирався собакам своїх товаришів, з легковаженням дивлячися на них. Кождий чванився своїм псом і запевняв, що другого такого в нашім краю нема, бо той один, то перший зі свого роду, спроваджений зза кордону: то з Німеччини, то з Англії, то з Норвеґії. Так пани своїми собаками перехвалювалися. На мого Босого коби хоч один глянув! Аж як ми підходили до тої левади, що за селом, один довгий і тонкий панок з козячою борідкою вискалив зуби і з глумливою насмішкою спитався, показуючи на Босого:

„Що тут робить се мале, паршиве хлопське песятко?"

— Я йому відповів покірно: Я його взяв тільки так, жартуючи. Нехай раз увидить, як то полюють панські пси. Може з того скористає і сам навчиться брати заяців так, як беруть расові і вчені панські собаки".

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ПОПАВ, ЯК У ПАРКАН.

Появилася в Анґлії анґлійською мовою книжка капітана Павла Булиґіна під наголовком „Морд Романових”.

Як видно з наголовку, книжка має на ціли підогріти заплеснілі трохи симпатії до царської родини. А з критики книжки в анґлійських ґазетах видно, що як книжка розбудила яку симпатію для останніх Романових, то не як жертв большевицької жорстокости, а як жертв зради російських монархістів.

Монархісти були вірні цареви, як довго він був могутній. Як він злетів з престола, князі, двораки й ґенерали перелицитовували один одного в зраді царя.

ЗАНЕПАД МОРАЛІ.

І так воно часто буває: автор хоче викликати одно вражіння, а світ дістає друге. Автор малював царя як жертву большевизму, а цар вийшов скорше жертвою занепаду моралі серед аристократії. Очевидно, говорю про аристократичну мораль, у котрій одною з заповідей була льояльність супроти царя.

Історія людства знає багато таких прикладів.

П. В. Н. Майерс, американський історик, оповідає в своїй історії старинного світу, що коли на могутню колись римську імперію наїхали Ґоти, „дике” германське племя, та обложили столицю імперії, Рим, Римляни предложили королеви Ґотів викуп. Король нарешті згодився на викуп і зажадав від Риму 5,000 фунтів золота, 30,000 фунтів срібла, 4,000 шовкових одягів, 3,000 кусків кармазину та 3,000 фунтів перцю. Була це контрибуція не велика. Історик Меривейл каже, що це була тільки одна 400-на частина контрибуції, котру в 1871-шім році стягнула Німеччина з Франції.

Та хоч яка вона була невелика, Римляни не здібні були навіть її стягнути без надзвичайних мір. Наперед здерто золото з усіх прикрас статуй богів, а коли це не помогло, стоплено самі статуї. Римляни вміли тільки панувати, але жертв за своє панування робити вже не вміли. Їх упадок уже почався.

ЛЮДИ БЕЗ ІДЕЇ.

Про подібний у дечому факт подає Іван Франко в „Молодій Україні”. Був так званий процес Ольґи Грабар і товаришів. Був це процес, що його вивів австрійський уряд проти ґрупи москвофілів, що в той час представляли більшість політично діяльних людей на Україні під австрійською окупацією. Процес заставив це москвофільство виступити перед світом і показатися без маски: чи є вони справжні москвофіли, що держаться широ своєї ідеї вірности одній, „русскій”, народності. Москвофіли могли це, виразно заявити австрійському урядови. За це вони пішли би були до тюрми за зраду держави, але цею здібністю до жертвенности вони були би переконали широкі верстви українського народу, що їх балачки про один нарід це справді ідея, за яку треба все віддати.

Та коли прийшов процес, обвинувачені не дбали за ідею єдности „русского” народу, не дбали за засади, які вони голосили, а дбали тільки за одно: як викрутитися від тюрми.

Це їм справді вдалося. Розправа, значить, скінчилася для них побідно. Та хід подій показав, що це була тільки правна побіда. Нарід, що досі в більшости йшов з москвофілами, відвернувся від людей, що не мають цивільної відваги потерпіти за свої переконання. Люди дивилися на москвофільських лідерів як на пустомелів, що вміють на словах боронити ідею, як це нічим не грозить. Нарід набрав переконання, що москвофільство це не здоровий рух у нашім народі, а хоробливий рух, якого кожна здорова людина повинна вистерігатися. Що це хороба, від якої треба втікати.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Краса народньої ноші.

Можна сказати, що майже без усякої реклями заповіджено виклад на тему „Народня ноша”. Відбувся він в У. Н. Домі в неділю, дня 17. лютого, в дуже невідповідній порі, бо в першій годині зполудня.

Викладала: Мати Северина ЧСВВ, що щойно недавно приїхала зі Львова. Виклад відбувся у звязку з виставами народнього мистецтва, які влаштовано головно з тих експонатів, які Мати Северина привезла з собою з краю, а які відбулися в Ґренд Сентрел Пелес і в церковній галі на семій вулиці в Ню Йорку. Прелеґентку представив д-р С. Демидчук, згадавши за її працю як учительки і настоятельки дівочої ґімназії та як збирачки скарбів нашого народнього мистецтва.

Матір Северину принято надзвичайно сердечно. Публики зійшлося більше, ніж можна було надіятися.

Прелеґентка зацікавила і прикувала слухачів таки від перших речень, коли складала іміґрації подяку від рідної землі, політичних вязнів і молоді З кождого слова про наше мистецтво плило глибоке чувство, получене з глибокою наукою, знанням того, про що говориться. Почули ми тут, як поет вкладає красу в поезію, маляр в образ, різьбар у різьбу, а селянка наша — в вишивку чи мережанку. Оце є та її поезія без слів. Це є той її твір, у який вона вкладає цілу свою душу, всі свої мрії, всі свої радощі чи болі. І тому на твори ті треба глядіти як на частину нашої селянської душі. А яка це душа, як вона її віддає — можна пізнати тоді, коли маємо зібрані на виставах чи в музеях усі ті цінности разом у всіх їх ріжнородностях. Тоді щойно можна відчути їх дійсну силу і вартість.

Прелеґентка передає надзвичайно цікаво історичний зворот до народньої ноші, що зачався по французькій революції. Вона подає приклади, як то польський революційний провідник Косцюшко ходив у народнім одягу і зачав говорити простою мовою в противенстві до шляхти польської, що тоді говорила по французьки. Прелеґентка передала коротко історію українського „хлопоманства”. Згадала, як навіть польські пані почали вдягати свого часу українські вбрання, щоби тим робом притягнути наш нарід до польських ідеалів. Пригадала, як це й тепер використовується народню українську ношу для політичних цілей з польського боку. Перед нашими очима являється отой молодий десятьлітній хлопчина в гуцульскім строю, якого то в 1849 році на руках носили на нарадах першої української політичної орґанізації в Галичині, яка тоді звалася „Руська Рада”. Нам стояв перед очима наш Федькович у гуцульськім строю, що його заміняв за мундор австрійського офіцира. Ми бачимо в тімже українськім строю українського магната Федоровича, що то вернувся до нашого народу. Ми пізнаємо ту велику місію, якої доконали Народній Театр у Галичині чи наші театри на Україні, що завжди звертали увагу на красу нашої ноші.

А потім прелеґентка пояснила, як наші селянки ту важку роботу виконують, що означають певні краски, як треба розуміти орнаментику і т. п.

Передати те все неможливо. Це треба почути. А й того ще замало. Треба, щоб такі річи були друковані й вивчені. А вивчене те, що дасться вивчити, бо вже поетична форма переповідання — це власність Преподобної Прелеґентки.

Виклад був ще доповнений поясненням трох костюмів на живих моделях — себто наших дівчатах, що так радо допомагають Прелеґентці в її місії.

Потім ставлено ще питання, на які дано відповіди, які доповнювали цей цінний відчит. Д-р Л. Мишуга вказав на те, що ми маємо великі скарби, на які ми часто глядимо, а яких не бачимо, бо нерозуміємо, в чім їх вартість. Це була для нас перша нагода в Америці очути популярно-науковий виклад ро „хлопську ношу”, про одну з галузей народньої творчости. По таких викладах ми набираємо розуміння, чому культурні чужинці ставляться до нашого народнього мистецтва з повагою і подивом.

Д-р Демидчук висказав надію, що ті цінні слова, які почули зібрані в Ню Йорку про народню ношу, зможе Преподобна Прелеґентка передати нашій еміґрації ще й по інших громадах. Що й повинно здійснитись. Бо такі виклади це новість: гарна й промовляюча до душі, серця і розуму.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Два виступи молоді в американських університетах.

Українсвька студіююча молодь у Ню Йорку взялася за діло, яке треба повитати з цілого серця. Хоче власними силами молоді, й то тут родженої, популяризувати українську культуру серед професорів та студентів каледжів і університетів. Влаштовано на протязі минулого тижня два такі виступи й обидва вдатні.

1. Ню Йорк Юніверсіти.

Перший такий більший виступ уладила Українська Студентська Орґанізація при Ню Йорк Юніверсіти. Було це в середу, 13. лютого, в просторій і гарній галі „Скул оф Едюкейшен” згаданого університету.

Галя була вщерть набита. Було понад 600 слухачів, між якими було поважне число професорів і професорок. Більшість становила українська публика.

По привіті з боку заряду „Скул оф Едюкейшен” виголосила студентка Марія Куса короткий, але вичерпуючий реферат про Україну, її історичне минуле, культурні та природні багатства та змагання українського народу до свободи і своєї держави. Панна Куса, що виступила в прекраснім народнім строю, заповідала теж точки програми і представляла публиці поодиноких виконавців.

Молодеча орхестра композитора М. Гайворонського виступила під симпатичною дириґентурою молодого студента Марусевича. Її репертуар це оригінальні твори Гайворонського або ним опрацьовані. Цю орхестру завжди витають оваційно. Тесаме було і тим разом. Студ. Анна Максимців, орґанізаторка вечора, збирала заслужені оплески за милий спів. Тесаме можна сказати про молоденьку скрипачку О. Голубович, ученицю М. Гайворонського. Тільки біда, що як одна так і друга не давала наддатків, яких публика домагалася.

Потім виступили 13 дівчат, виходячи на сцену по одній, а виступаючи в чудових, оригінальних сільських строях, привезених з краю Матірю Севериною ЧСВВ, яка теж і тут не відмовила своєї помочі. Кождий стрій пояснила панна Куса.

Танкове сольо панни Марійки Вінтоняк було віддане живо, з рравдивим „гуцульським розмахом”.

Дівчата уставилися на сцені в колесо. Наступила остання точка програми: народні танки. Виступила з сольовим танком пані Павлина Авраменко, яку нагороджено рясними оплесками.

Виступають дівчата й хлопці, бувші ученики Школи В. Авраменка — оплески і то такі, що публика хотілаб іще більше. Але програма точно означена. Точно зачали і точно скінчили. Зразковий порядок. Розходимося з вдоволенням і успіхом.

2. Колюмбія Юніверсіти.

Неділя, 17. лютого. „Ди Віклі Бюлетин”, видаваний „Тічерс Каледж, Колюмбія Юніверсіти” заповідає на той день, на годину 6.30 вечором, що „Ди Ґредюейт Клоб” влаштовує „Кофі Авр”, на якій буде виставлена українська програма.

Приходимо до прекрасно уладженого клюбу. Подають чай і тісточка, а господарями і господинями є члени і члениці клюбу зі стейту Індіяна. Атмосфера стає відразу приємною. Відразу познакомлюємося з ріжними професорками і професорами. Ідуть розмови на всілякі теми: про Україну, про Европу, про европейські школи і про те, які фахи професори викладають. А нас питають, що ми робимо в Америці, які ґазети видаємо, в якім дусі, яке наше відношення до большевизму, фашизму і т. д.

Президент клюбу Е. І. Ф. Вилiємс витає присутніх визначніших професорів та передає переведення програми цього вечора в руки українського студента Ф. Соколовського. А цей знову дає короткий відчит по ґеоґрафічне положення України, про її теперішній поділ, про її давню державність і її історичну культурну місію.

Ціла галя виповнена. Крім виступаючих з програмою є кілька Українців, а решта самі Американці, головно вчительки і професори. Було трохи й студентів.

Виступає пані Марія Гребенецька, відома наша оперова співачка. По анґлійськи виясню свою програму. Розповідає про турецьку неволю, про Степана, про Чорне море і козацтво, а далі про характер пісні й Лисенка як композитора. А потім сідає за пяно й зачинає ссівати. І ось уся краса думи — перед нами. Культурна американська публика відразу пізнала майстерне виконання і пісню-перли. Тесаме було й з другою піснею. Це була вдячна публика, перед якою була приємність спiвати.

Такасама публика привитала теж горячими оплесками і два стрілецькі дуети, виконані паннами Осадчук і Гук. Симпатичні голоси, милозвучні, й хапаючі за серце мельодії — дуже, дуже припали до вподоби Американцям.

Переносимося до другої галі на другу частину програми. Входимо і чуємо голоси вчительок, річ ясна, анґлійською мовою, й то голосні: „Що за краса!” Це еред нами сиділи довкола рядом дівчата в костюмах, привезених Матірю Севериною, а далі танцюристи. Зачинається „Фешен Шов”. Тим разом зоповідає програму і пояснює костюми, а потім акомпанює до танків, все в одній особі — панна Марійка Боднар. І вивязуєтся з того усього як не можна краще. Американці оплескують кождий костюм.

Марійка Боднар іде до пяна, кажучи, що заступає тільки дійсну музику, а на середину галі вибігає маленька Оксана Авраменко і собі заступає — дійсну танцюристку. А публика бє в долоні, що аж гудить. А потім танцює пані Павлина Авраменко, а далі танцюристи, з гумором і вервою. Дівчата в костюмах переходять перед публикою одним рядом. Велике фінале усіх танцюристів. І програма скінчена. Але вчительки і професори залишаються ще надовго. І ще раз розпитуються і ще раз дякують за милу несподіванку, прощаючися з усіми, а ще зокрема й з Матірю Севериною.

Це був гарний вечір, який приніс нам чимало користи, бо познайомив трохи з нашою культурою — дійсно культурних людей.

Фридрих Буте.

ШТАНИ

Поїзд приїхав в одинацятій ночі. Барфін лишив свої дві чепурні валізи на двірці до переховування і всів лише з малою подорожною торбою до авта, що завезло його просто до готелю. У тім готелю-палаті на Рівієрі була вже телефонічно замовлена люксусова кімната для Морґана. Барфін кинув готелевому хлопцеви грубий банкнот і вписався з байдужим жестом американського міліярдера до готелевої книги. Опісля всів до вінди, що завезла його на перший поверх до його княжого апартаменту. Тут кинувся у фотель, замовив пляшку содової води з віскою й, передавши слузі посвідку на валізи, велів відібрати їх завтра рано. Коли слуга відійшов, налив собі склянку віски, закурив орієнтальну папіроску, розібрався, згасив світло й положився до ліжка.

За яких десять хвилин тихо встав.

Розглянувсь уважно по кімнаті й при мрячнім світлі нічної лямпи став обторкувати стіни й долівку. Нараз рішивсь і, не гаючи часу, взявся до роботи. Виняв зі своєї чепурної торби три чи чотири знаряди, що не ріжнилися майже від приладів до манікіру. Підняв килим зперед ліжка, приклякі став безшелесно підважувати паркет у долівці.

Коли діра була вже досить велика, вхопив свої штани й запхав їх туди, так глибоко, як тільки було можна.

Опісля зложив паркети знову старанно, посмарував їх по боках клеєм, що його мав у пляшці від перфуми. Ціле місце натер пастою від долівки, вичистив щіткою і положив килим знову на своє місце.

Переконавшися, що рішучо ніхто нічого не зможе пізнати, положився до ліжка й спав сном праведника аж до рана.

В осьмій годині став пронизливо дзвонити дзвінок з кімнати Морґана. Слуга побіг туди. Добродій Морґан лежав у ліжку зі злісно засупленим чолом, а в кімнаті поперевертано було все горі дном.

Слуга всунув обережно голову в двері.

— Чого бажаєте собі?

— Зараз приведіть сюди комісаря поліції! — закричав псевдо-Американець.

— Прошу дуже! — І слуга зник, а за дві мінути прийшов з директором і старшим портієром. Всі три були збентежені й зажурені, побачивши розлюченого містера Морґана.

— Чи ви комісар поліції? — запитався він гостро.

— Ні, я директор готелю й якщо...

— Я жадав, щоб привести комісаря поліції! — заревів Барфін, витягнув револьвер зпід подушки і звернув його в напрямі директора.

— Це божевільний! — закричав директор, заслонюючися рамям.

— Ні, я не божевільний, але мене обікрали! Ваш готель це гніздо бандитів. Мені вкрали штани, а в них була мошонка й портфель. Жадаю, щоб прийшла зараз поліція!

— Що? Обікрали вас? В нашім готелю? Це неправда! В нас іще ніколи таке не трапилося. Зрештою, відповідаю лише за ті річи, які віддано до переховання до мого бюра.

— Алеж я не міг туди віддати моїх штанів! — закричав Барфін. — Обікрали мене у вас, хоч запевнювали мене в Америці, що ваш готель є першорядний. Закличте поліцію. Хочу встати й мушу мати штани, бо мої валізи ще на двірці.

— То щось неймовірне! — застогнав директор. — Хто міг би вкрасти вам ваші штани? То якась помилка!

— Хіба не будете казати, що я сюди без штанів прийшов, — ревів Барфін.

— Може ви де закинули їх під ліжко, або деінде. Треба ще пошукати.

— Я шукав уже всюди — говорив Барфін з обуренням. — Прошу, переконайтеся самі!

Він встав поволі з ліжка й сів лише в біллю у великий фотель на середині кімнати. Револьвер держав дальше у руці.

— Я дуже вас прошу, відложіть револьвер — протестував директор. — За нещастя не тяжко.

Директор, портієр і слуга перекинули ліжко, долівку й цілу кімнату. Штанів ніде не було. Вони тільки засапались і мусіли дати спокій.

— Жадаю, щоб зараз прийшла поліція! — ревів у скаженій люті Барфін. — Як зараз цього не буде, вберу простирало й сам піду до комісаріяту.

І справді здавалося, що той Американець до всього здібний. Колиж наробиться крику, пропаде добра слава готелю. Директор рішився.

— Яка сума була в штанах? — запитався коротко.

— Приблизно 360 франків у мошовнці, а 1,600 у портфелю — відповів Барфін, що мав настільки почуття такту, що ніколи не перебільшував. І додав, поглянувши директорови в очі: — Жадаю, щоб прийшла поліція, розумієте!?

— Ні, — відповів директор, трохи всміхаючись. — Думаю, що дійдемо до порозуміння, бо я позволю собі звернути вам цілу квоту, очевидно, під тою умовою, що ви не скажете ані слова нікому про цілу справу.

— З ніким не буде гвоорити, бо зараз віджджаю, — відповів Барфін холодно. — Покриваєте втрату, то й усе гаразд. Не хочу більше нічого про це знати й не буду ані хвилини довше у вашім готелі, де вкрали мені новісенькі штани.

Того самого дня Морґан ректе Барфін, одягнений у нові штани, де в кишені було 1,600 і коло 360 франків, заплатив рахунок за нічліг, підняв на двірці свої дві чепурні валізи й усів до поїзду, що йшов до Е-ле-Бен, щоб — „далі працювати”.

ГИНУТЬ РИБИ, ТОМУ В ПАРИЖІ КОМАРІ

В останніх роках у Парижі з передмістями та в його околиці помічається постійний і щобаз більший налет комарів, що в літних місяцях стають просто язвою. Спеціялісти ствердили, що зріст комарів є наслідком вигибання риб у Сені. Тому, що фабрики виливають трійливі відпадки до Сени, вигибають у ріці риби; а відомо, що риби кормляться яйцями й личинками комарів. Отже чим менше риб, тим більше плодяться комарі. Однак і колиб риб зовсім не було, а комарі плодилися хмарами, то й тоді вони не мусіли би бути язвою населення, колиб у дотичній околиці були ластівки, що є другим (побіч риб) ворогом комарів. Тимчасом ідовиті гази, що їх виділюють авта, вугляна саджа й дим, далі безперервний гамір великого міста вигнали з Парижа й передмість ластівки. Тому, що є дані, що язва комарів буде щораз більше рости, задумуються над їх штучним нищенням. Уже винайшли апарат, що нищить комарів; це металична сітка, що через неї переходить слабий електричний ток; над сіткою є труба, що видає низький тон. На звук трубки комарі летять роями з усіх боків і гинуть „електричною смертю". Цікаво, що тільки одинодинокий тон їх притягає (якраз видає його ця трубка), а на інші тони вони не реагують.

РОЗУМ У ЗВІРЯТ

Не дасться заперечити, що звірята мають розум. Пояснювати ріжні прояви звірят, що нераз вправляють нас у подив, лише інстинктом — не приходиться. Бо чомуж тоді той „інстинкт" в одних звірят більше, а в інших менше розвинений? Та й коли візьмемо одну породу звірят, що чейже повинні мати однаковий інстинкт, то також бачимо, що ріжняться вони від себе; є напр. відомо, що до найдурніших собак належать хорти, а до наймудріших вовчурі.

Директор нюйорського зоольогічного городу перевів на підставі довголітніх дослідів клясифікацію звірят щодо їх умового розвитку. На перше місце всіх звірят він поставив шимпанса. Ось яких він способів уживав для випробування інтелігенції шимпанса. Замкнув його у високій клітці, де знаходилися лише три бочки, а визанку бананів завісив на шнурку в такій висоті, що шимпанс не міг їх дістати рукою. Коли шимпанс порядно зголоднів, зачав пробувати ріжні способи, щоб дістатися до бананів; підскакував, драпався по прутах клітки і т. п. Коли все те не помогло, він звернув свою увагу на бочку, поставив її під бананами, виліз на неї та тим способом дістав банани. Та на другий день банани повішено ще вище. Шимпанс не міг дістати їх з бочки. Він „передумав" справу: на першу бочку поставив другу, і дістав банани. Третього дня банани завішено ще вище; але й тоді шимпанс не збився з пантелику: поставив усі три бочки одну на одну і так дістав банани. На підставі подібних дослідів згаданий директор установив таку клясифікацію звірят: найінтелігентнішим є шимпанс, за ним іде оранг-утан, далі слон, горила, собака, видра, кінь і лев, а на останніх місцях розумового розвитку стоять медвідь і кітка.

ЕТНОПОЛІТИКА І ҐЕОПОЛІТИКА.

Політика кождої держави світа керується двома принципами, етнополітичним і ґеополітичним з тим одначе, що засади етнополітики розцінюється, по вартости нижче від засади ґеополітики. В першому випадку нація чи держава ставить собі за ціль обєднати під одним керовництвом всі території, заселені людьми, що говорять одною мовою, в другомуж нація виходить поза ті рами і добуває собі простори їй національно нужі, вате необхідні до самостійного існування нації. В тому випадку границі національні не покриваються з державними, або принципи етнополітичні підпорядковуються принципам ґеополітики. В такій державі все мусять бути національні меншости, більше або менше залежні від пануючої нації. Пануюча нація старається ті елементи або засимілювати, або дійти з ними до згоди або й вовсім виключити їх поза рамки суспільного життя, коли вони є менше вартні нпр. під расовим оглядом. В кождому з тих випадків приналежні національної меншости почувають себе горожанами другої, а в випадку виключення їх поза рамки життя третьої кляси. Це було, і буде, незалежне від того, якіб декларації пануюча нація не складала.

Ті дван принципи стрінулися з собою в отвертому бою в часі заключення версайського договору на закінчення світової війни. Вилсон приїхав був з Америки до Европи з деклярацями етнополітичного характеру, а Европа висунула проти того принципи ґеополітики. В договорі узгляднено в більшости ґеополітичні принципи, а лише денеде примінене вилсонівські засади етнополітики, і то головно у відношенні до побіджених держав. У відношені до Сербії, Польщі, Італії, Румунії та Франції примінено засади ґеополітики, цебто признано їм простори, які конечно потрібні були для того, щоб ті держави могли вдержатись не лише як самостійні, але ще й суверенні чинники світового життя. Україна впала жертвою тої борні принципів. У відношенні до неї навіть не примінено принципів етнополітики, яких тоді всі Українці домагалися у своїй короткозорости.

Таке упорядкування Европи нікого не задоволило, а найменше всіх тих, що до них примінено засади етнополітики. Ціла Европа поділилась на два ворогуючі з собою політичні табори: ревізіоністів та антиревізіоністів. В ревізіоністичному таборі опинилися всі ті нації, що їм версайська договірна система обмежила свободу рухів і можливість розросту назовні. До антиревізіоністів належать ті, які задоволили майже всі свої побажання ґеополітичного характеру. Приналежність одної чи другої держави до одного чи другого табору залежить у великій мірі від політичних обставин, які є дуже змінливі. Нпр. Німеччина вела донедавна перед у ревізіоністів, а від деякого часу змінила напрям своєї політики та стала в ряд з антиревізіоністами. Вона перейшла з ґеополітики на етнополітику, зрікаючись навіть такої для її існування конечної річи, як польський коридор, і своєї експанзії на Схід.

Окреме становище в цій борні займає Україна, зглядно український ревізіонізм. Він знаходить собі все більшу й більшу увагу не лише в Европі, але й поза нею. Український ревізіонізм змагає до зміни версайської системи договорів, яка має сяке чи таке відношення до етноґрафічної української території та тієї неукраїнської території, яка конечно потрібна для вдержання повної суверенности України. З самого початку Українці, не знаючи взагалі, що це таке держава та що треба, щоб вона могла бути суверенною, обмежувалися в своїх домаганиях лише засадами етнополітики. Щойно тепер, після довголітньої практики, всі нараз побачили, що коли хочеться самостійности й суверенности, то треба зрезиґнувати з етнополітики і вийти поза українські етнографічні межі на вільні простори. Теперішня українська політика керується засадами ґеополітики. Всі чинники в світі, які мають щонебудь до говорення, ведуть такуж саму політику: Анґлія на всіх континентах, Москва в Азії, Японія в Китаю та на Сибірі, Франція й Італія в Африці, Злучені Держави на американському континенті і т. д. В їх ряди стаємо поволі, але певним кроком, і ми, Українці.

(У. П., Париж).

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ТЕРРИВІЛЛ, КОНН.

На народні ціли.

Гром. Т. Коляр переслав від себе жертву в сумі $4.50 через Обеднання та призначив її по $1.50 на Рідну Школу, інвалідів і Музей у Празі.

ЛУДЛОВ, МАСС.

Коляда на Рідну Школу.

Члени відділу 258 У. Н. Союза заколядували в Лудлов, Спрінґфілд і Чікопі Фолс $15 на Рідну Школу та переслали ту жертву через Обеднання. З колядою ходили: Н. Павлів, Д. Харко, С. Заячковський, М. Мельник і В. Босик.

М. Кульбанський.

ГОРИТЬ РОГАТА ХУДОБА.

На фільварку Бриковичі Гелени Рюро-Дембінської на Волині між іншими будинками згорів хлів, а у ньому 61 штук худоби. В маєтку Риковцях таксамо згоріли корови на суму біля 2,000 злотих.

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН.

(195)

Добуваючи всеї сили, Ольга вбила спису у груди пантери. Тарзан встав з неживого тіла пантери й отряся, як дикий звір. Він поглянув на дівчину з дивною усмішкою на устах.

Тарзан не хотів почуватися вдячним супроти червоної шпигунки. Одначе чесність домагалися признати їй відвагу, котру він так подивляв. „Ось вам мясо", сказав він, показавши на тіло серни.

„Ви певно захочете його пекти", сказав він. „Тарзан не печує мяса вогнем". Вони пішли мовчки за ним до огорожі. Як вони приготовляли їду, дівчина держалась осторонь від них. „Це справді дивно", буркнув до себе Роджер.

З уст Тарзана добувся низький гаркіт! „Це червона шпигунка!" Англієць обернувся вмить до нього. „Що ви думаєте під тим?" — він крикнув. „Я думав те, що сказав", відповів Тарзан. „Це червона шпигунка". Я в це не вірю!" — крикнув летун.